

INTERVIEW OVER ALLERHEILIGEN EN ALLERZIELEN

In Omroep Ede, programma 'Kerkvenster' 2 november 2021

Wat is Allerheiligen volgens de katholieke traditie?

AH, Latijn *Solemnitas Sanctorum*, is een katholiek kerkelijk feest ter nagedachtenis van alle heiligen en martelaren. Wordt jaarlijks op 1 november gevierd in RKK en Anglicana. Oosterse orthodoxie op eerste zondag na Pinksteren. In RKK een hoogfeest.

Mogelijk een gekerstende traditie die in voorchristelijke tijden al werd gevierd, bv. op *Sanhain* = Keltisch Nieuwjaarsfeest.

Al in de 4^e eeuw kende de Byzantijnse Kerk een gedenkdag voor de gestorvenen. In de 7^e eeuw overgenomen door de RKK. In 837 bepaalde paus Gregorius IV dat het een katholieke gedenkdag zou zijn.

In veel RK landen nationale feestdag, ieder vrij. Tal van tradities ontstaan, zoals bv.

Allerheiligenmarkt, zoals in Winschoten. En gezegden zoals: *Allerheiligen, 'een waterken of een winterken'*. Uit onze NL geschiedenis is bekend de Allerheiligenvloed van 1570.

En Allerzielen?

Een gedenkdag uit de westerse traditie, een dag later, op 2 november, gekoppeld aan AH.

Afkomstig uit de benedictijner kloostertraditie van Cluny (Fr.). Odillo van Cluny vierde het voor het eerst, in 998. In 13^e eeuw naam Allerzielen. Maar bidden voor de overledenen deed men al in de 2^e eeuw.

AZ = herdenking van de overledenen. Bijzondere misviering. Op veel plaatsen graven schoonmaken, versieren en bloemen leggen. Vaak uitbundig. Bidden voor de zielen in het vagevuur. Kaarsen branden voor overleden familieleden.

Leeft dit ook in Ede nog steeds?

In RK Ede zeker. In de St. Antoniusparochie houdt men de traditie in ere. De protestanten kennen geen heiligenverering, dus aan iets als Allerheiligen doen zij niet. Aan Allerzielen ook niet, maar in de protestantse gemeenten wordt wel meer dan voorheen aan de herdenking van overleden gemeenteleden gedaan, in gevarieerde vormen en meestal niet op AH of AZ.

Hoe geven protestanten hier vorm aan?

Allereerst eenmaal per jaar, hetzij op de laatste zondag van het kerkelijk jaar, dus in november, hetzij op Oudejaarsdag in de kerkdienst door het noemen van de namen van de overledenen. De familieleden van hen die zijn heengegaan worden speciaal voor die dienst uitgenodigd, zoals in de Nieuwe Kerk alhier. In de protestantse kerken ontwikkelen zich de laatste tijd diverse vormen van herdenken van de gestorvenen. Bv. in de Emmauskerk te Ede herdenkt men op de zondag na AZ de overleden gemeenteleden "en allen die wij missen". Daar kan men in het stiltecentrum een naam opschrijven en een kaarsje branden voor een dierbare die heenging. Men noemt dat "lichtjesmiddag en – avond."

Er ontstaan in protestantse gemeenten steeds meer mooie initiatieven. Er zijn plaatsen waar naast de familieleden het hele dorp of de wijk wordt uitgenodigd. Er zijn gemeenten waar men gezamenlijk naar de begraafplaats wandelt met muziek, kaarsen en gebeden. Hier en daar houdt men in de week een dienst van gedachtenis, waar mensen hun verdriet kunnen delen, met een liturgie van verhalen, gedachtenis en gebeden, verbonden in het geloof dat de dood het einde niet is en dat Gods toekomst hoop geeft.

Zijn dergelijke bijeenkomsten ingetogen of net zo uitbundig als in de zuidelijke RK landen?

In landen als Italië en Spanje bv. gaat men veelal naar de kerkhoven met veel bloemen en zelfs hele boeketten. Protestantse herdenkingen zijn meestal meer ingetogen.

Wat de protestantse wereld betreft: herdenkingen van de doden zijn net zo gevarieerd als het protestantisme gevarieerd is. Allerzielen of een variant daarvan wordt gevierd in lutherse delen van Duitsland, in Groot Brittannië niet alleen bij de Anglicanen, maar ook bij de Methodisten (Church Universal), Allerheiligen wordt daar ervaren als 'al onze dierbaren die zijn heengegaan'.

Zijn al deze vormen van gedenken uitsluitend iets van de gelovigen?

Tegenwoordig merk ik dat ook seculiere mensen behoefte hebben aan iets ritueels. In Ede organiseert een grote uitvaartonderneming een jaarlijkse gedenkviering in het gebouw van der Taborkerk. Daar worden gestorvenen herdacht, er is een meditatieve bijdrage, er branden kaarsen. Er blijkt belangstelling voor te bestaan bij mensen die geloven en die niet geloven.

Vervaagt gedenken niet snel in het geval van crematie of de natuurbegravingen?

Dat is niet ondenkbaar, omdat er geen graf met grafsteen en naam is. Zeker is dat zo als de as is verstrooid. Maar de meeste mensen kiezen dan voor een urn en dat is toch een tastbaar minimonumentje. In urnenmuren of -velden kan men ook bloemen leggen. Sommige mensen plaatsen de urn van een overleden dierbare in hun eigen huis. Daar kun je ook een kaarsje bij branden. Wat de natuurbegraafplaatsen betreft: men kiest daarvoor omdat er niet geruimd wordt (z.g. 'eeuwige grafgrust'). Van iedere dode wordt de precieze begraafplaats nauwkeurig vastgelegd en bijgehouden. Maar geen steen. Opgaan in de natuur (liever: 'schepping'). Op 'Heidepol' op de grens tussen Ede en Arnhem wordt één keer per jaar, in november, een 'lichtjesdag' gehouden met de nabestaanden, waarbij kaarsen worden gebrand en passende teksten worden gelezen.

Wat als na 10 jaar of later een graf geruimd is?

Dan is de ruimtelijke herdenking bij het graf niet meer mogelijk. Herdenken blijft dan wel bestaan, zolang de herinnering bij nabestaanden leeft. Maar op de lange duur wordt iedereen vergeten. Ons geloof zegt: in Gods herinnering blijven wij bestaan. Een bekend gezang zingt daarvan: *"Heer, herinner U de namen van hen die gestorven zijn."*

Wat zegt de Bijbel over gedenken van de gestorvenen?

De Bijbel geeft heel veel aandacht aan het begraven worden. Sterven en niet begraven worden werd als iets ergs gezien. Vaak gebeurde dat in rotsgraven, in bergwanden uitgehakt of in spelonken. In Genesis 35: 20 staat dat Jacob een gedenkteken oprichtte op het graf van Rachel. Van nazorg van de graven vernemen we eigenlijk niets. In ieder geval werd er niet aan dodenverering gedaan. Voor zover mij bekend zegt de Bijbel niets over het onderhoud van familiegraven. In het Nieuwe Testament staat alles wat over de doden gezegd wordt in het licht van de opstanding. Wie door het geloof in Christus is die heeft deel aan zijn sterven en aan zijn opstanding. Het evangelie staat in dit perspectief.